

**BJURHOLMS
KOMMUN**

Dnr KS19-125 003

Serviceplan

Föreskrifter

Plan

Policy

Program

Reglemente

Riktlinjer

Strategi

Taxa

Antagen	Giltig från och med	Dokumentansvarig
Kommunstyrelsens arbetsutskott 2019-06-25	2019-06-01	Näringslivsutvecklare

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Bakgrund	3
Vikten av att behålla närliggande service på landsbygden	3
Serviceplan	3
Syfte & mål	3
Arbetsätt	4
Service	4
Befintlig tillgång till service	5
Lägesbeskrivning – Bjurholms centralort	5
Lägesbeskrivning – Agnäs	7
Lägesbeskrivning - Balsjö.....	9
Livsmedelsbutikerna – Fördjupning	11
Förutsättningar för utökad tillgång till service.....	13
Lägesbeskrivning – Västanfjället	14
Lägesbeskrivning – Vitvattnet	15
Lägesbeskrivning – Västra sidan av Öreälven	17
Lägesbeskrivning – Östra sidan av Öreälven	19
Handlingsplan med åtgärder	21
Stöd till kommersiell service	21
Stödformer vid ekonomisk ersättning.....	22
Mellankommunala projekt.....	22
Uppföljning av planen	22
Bilaga 1 - Definitioner & begrepp.....	23
Definition av kommuntyp.....	23
Definition av område.....	23
Definition av service	24
Definition av förklarande begrepp	24
Bilaga 2 – Medborgarenkät	25
Fördjupning - område 1.....	25
Fördjupning - område 2.....	27
Fördjupning - område 3.....	29
Fördjupning - område 4.....	31
Fördjupning - område 5.....	33
Bilaga 3 – Dialog med näringslivet	35

Inledning

Bakgrund

Det nationella investeringsbidraget, Stöd till kommersiell service, fördes 2015 över till Landsbygdsprogrammet. Ansökningarna bedöms och poängsätts numera utifrån nationella och regionala kriterier. Tillväxtverket gav till uppdrag åt Länsstyrelserna att utarbeta regionala serviceplaner, för att främja regional tillväxt och attraktionskraft samt för att uppfylla målen i Landsbygdsprogrammet.

För att kunna söka investeringsbidrag så måste kommunen ha en lokal plan på invånarnas tillgång till service: "Den kommun som sökande verkar i ska ha aktuell serviceplan eller översiktsplan som omfattar även serviceplanering. Stöd får lämnas endast om kommunen har planerat varuförsörjningen på ett sådant sätt att behovet av stöd kan bedömas" (6§ Förordning stöd till kommersiell service).

Vikten av att behålla närliggande service på landsbygden

Närliggande service är viktigt för att vardagslivet ska fungera på landsbygden. De butiker som idag säljer livsmedel eller drivmedel i byarna kan även ha ett utökat serviceutbud som till exempel, ombud för apoteksvaror, spel eller systembolag, erbjuda post- och paketutlämning samt möjligheten att ta ut kontanter. Denna kommersiella service fungerar också som en naturlig mötesplats för spontana möten. Andra viktiga förutsättningar för landsbygdsutveckling är fungerande infrastruktur som bredband, telefoni, elförsörjning och underhåll av vägar samt medskapande och engagemang hos lokalbefolkningen.

De butiker och drivmedelsstationer som finns kvar på landsbygden är viktiga att bevara, då det också påverkar annan service. För att alla medborgare ska ha tillgång till en grundläggande nivå av service behövs en samordning mellan offentlig, kommersiell och ideell service.

Serviceplan

Denna serviceplan är en del av kommunens arbete gällande byarnas utveckling och bevarande. Planen kommer att beskriva de prioriteringar som kommunen gör när det gäller service på landsbygden och hur kommunen arbetar med detta

Serviceplanen kommer fungera som ett verktyg för alla aktörer som vill utveckla landsbygden samt för att enskilda näringsidkare i fortsättningen ska kunna beviljas statlig ersättning för kommersiell service. Bjurholms kommun har valt att ta fram en serviceplan som ersätter den tidigare varuförsörjningsplanen som antogs av kommunstyrelsen 2015-11-24.

Syfte & mål

Syftet med serviceplanen är att öka förståelsen och kunskapen om vilken service som idag finns inom kommunen med fokus på kommersiell service. Utredningen kommer särskilt ta hänsyn till försäljning av dagligvaror och drivmedel, möjligheten att ta ut pengar samt post- och apotekstjänster. Tillsammans utgör detta grundläggande servicetjänster som ett företag kan bedriva och som är viktiga för medborgare, företag och besökare enligt utredningen "service i glesbygd" (SOU 2015:35).

Vidare kommer servicestrategiska orter, punkter och noder inom kommunen pekas ut, vilket är en förutsättning för att skapa en hållbar serviceutveckling och fungera som underlag vid handläggning av statliga stöd.

Slutligen kommer en handlingsplan sammanställas för hur kommunen tänker arbeta med att upprätthålla och utveckla servicen inom kommunen. Förhoppningen är att även andra aktörer kommer få tydliga och långsiktiga riktlinjer som leder till ökat engagemang och utveckling gällande service.

Arbetsätt

Projektstödet Oscar Ohlsson har hållit i arbetet med serviceplanen tillsammans med näringslivsutvecklarna Claudia Wieczorek och Jenny Stensson. Under arbetets gång har man deltagit i gemensamma träffar som Länsstyrelsen har anordnat tillsammans med länets kommuner och relevanta gästföreläsare för stöd, inspiration och kunskap.

Insamlingen av information har bestått av en medborgarenkät om service (läs mer under *bilaga 2*), dialog med näringslivet (läs mer under *bilaga 3*), besök i byarna samt den internetbaserade plattformen Pinpoint Sweden (Pipos) som Tillväxtverket har tagit fram. Definitioner och begrepp finns som *bilaga 1*.

Service

Service kan handla om en tjänst eller en situation där det oftast ingår ett bemötande, man får den hjälp man behöver och ett behov uppfyllt. Den här typen av service kan vara att ta ut pengar från automaten, tanka bilen, handla i den lokala butiken, äta på restaurang, lämna barnen på förskolan eller att kunna ta del av bibliotekets utbud.

Det kan också handla om ett område som underhålls och kräver en viss skötsel för att man ska kunna använda det. Det skulle kunna vara ett friluftsområde som används till motionsspår på sommaren eller elljusspår på vintern.

Vem som äger och underhåller servicen varierar, vilket både kan innefatta en eller flera aktörer. Gäller det skolgången för ett barn är det en offentlig service, där kommunen har huvudansvaret, men som en annan aktör i sin tur kan driva. Det kan också handla om föreningar eller privatpersoner som underhåller skidspår eller skoterleder, vilket oftast är en ideell service. Sen finns det företag som kan erbjuda service utifrån ett marknadsmässigt perspektiv. Det kan handla om att driva en butik, ha en campingverksamhet eller underhålla elnätet. Skillnader mellan kommersiell-, offentlig- och ideell service finns att läsa mer under *bilaga 1 - definition av förklarande begrepp*.

Olika typer av service finns inom varierande avstånd från vår bostad och oftast gör man flera ärenden under en resa. Det kan vara så att vi på vägen till jobbet kan lämna barnen på förskolan eller stanna för att handla mat, men det kan också vara så att vi behöver ta en särskild väg för att använda den service som vi behöver. Det finns inga riktlinjer för vad som är ett rimligt avstånd, utan varierar från person till person. Oftast används begreppen tillgång och tillgänglighet i dessa sammanhang. Definitionen av dessa begrepp finns att läsa under *bilaga 1 - definition av förklarande begrepp*.

Befintlig tillgång till service

Lägesbeskrivning – Bjurholms centralort

Inom Bjurholms centralort bor 1018 personer. Majoriteten av dessa medborgare är mellan 20 till 65år vilket motsvarar 46%. Därtill är 25% yngre än 20år och 29% är äldre än 65år. Den service som finns inom centralorten är bred och försörjer både medborgare inom, men också utanför orten. Det finns ett flertal viktiga funktioner som vårdcentralen, grundskolan, apoteket och mångsidig handel från kläder, inredning till färg, bygg och trädgård. Det är en given **serviceort** inom kommunen, då centrala samhällsfunktioner finns här (se *bilaga 1 - definition av service*).

Det finns också möjlighet till samåkning via kollektivtrafiken, ett flertal matserveringar och även en mängd intresseföreningar. Den allmänna servicesituationen i Bjurholms centralort finns sammanställt i *tabell 1*.

Tabell 1: Den allmänna servicesituationen i Bjurholms centralort.

Kommersiell service	2015	2018
Livsmedelsbutik	X	X
Drivmedelsstation	X	X
Betaltjänster (bank, uttagsautomat, över disk)	X	X
Apotek alt ombud för läkemedel	X ¹	X ¹
Systembolag alt ombud för alkohol	X ²	X ²
Spelombud	X	X
Postservice (ut- & inlämning av paket)	X	X
Matservering alt café & restaurang	X	X
Övernattningsmöjligheter alt hotell, vandrarhem & camping		
Kulturanläggning (museum, konserthus etc.)	X ³	X ³
X ¹ Apotek (receptbelagda och receptfria läkemedel) X ² Systembolag X ³ Folkets hus, Hembygdsgården		
Offentlig service		
Förskola	X	X
Skola & fritids	X	X
Ungdomsgård	X	X
Idrottsanläggning alt friluftsområde	X ⁴	X ⁴
Återvinningsmöjligheter (ÅVC, ÅVS)	X ⁵	X ⁵
Hälso- och sjukvård (hälsocentral, hjärtstartare)	X ⁶	X ⁶
Äldreboende	X	X
Bibliotek	X	X
X ⁴ Konstgräsplan, gräsplan, skid- och motionsspår etc. X ⁵ Återvinningscentral (ÅVC), återvinningsstation (ÅVS) X ⁶ Hälsocentral, hjärtstartare vid: Apoteket, Församlingsgården, Lilla skafferiet, Skolan, Kommunhuset		
Ideell service		
Väg-, vatten-, avlopp- eller värmeförening		
Intresseföreningar	X	X
Byalokal	X	X

Det finns två livsmedelsbutiker inom centralorten, där 80% av deras kunder bor inom 10km från vardera butik och 20% bor inom 10 till 20km (Pipos). Deras upptagningsområde är baserat på avstånd, där dessa butiker är den närmaste butiken för 1 695personer. Mer information om vilken service de erbjuder finns att läsa i *tabell 2*.

Tabell 2: Servicesituationen för livsmedelsbutiker 2018 i Bjurholms centralort.

	ICA Nära Bjurholm	COOP Konsum Bjurholm
Kundupptagningsområde	1 695 personer	1 695 personer
Närmsta butik	130m till COOP Konsum Bjurholm	130m till ICA Nära Bjurholm
Typ av sortiment	Fullsortiment	Fullsortiment
Ombud för läkemedel	Endast receptfria läkemedel	Endast receptfria läkemedel
Övrigt ombud	Lottförsäljning (Svenska spel)	Lottförsäljning (Svenska spel)
Möjlighet till hemsändning	Nej	Nej
Försäljning av postartiklar	Ja	Ja
Pakethantering	Nej	Ja (DHL)
Betaltjänster	ICA Banktjänster	Ja

Utöver livsmedelsbutikerna finns "Lilla skafferiet", vilket är en huvudaktör inom spel- och pakethantering inom centralorten. Företaget har också ett litet utbud av dagligvaror och fungerar som café- och restaurangverksamhet (läs mer i *tabell 3*).

Tabell 3: Övrig aktör som erbjuder viktiga servicetjänster 2018 i Bjurholms centralort.

	Lilla skafferiet
Typ av sortiment	Ej fullsortiment
Ombud för läkemedel	Endast receptfria läkemedel
Övrigt ombud	Lottförsäljning (Svenska spel, ATG, Folkspel, Miljonlotteriet, Kombispiel)
Försäljning av postartiklar	Ja
Pakethantering	Ja (Postnord, Schenker, Bussgods)
Betaltjänster	Ja

Det finns fyra drivmedelsstationer inom centralorten. Tre av dessa riktar sig till både privatpersoner och yrkestrafik, medan Shell fokuserar på större lastbilar. En av stationerna är delvis bemannade och två stationer erbjuder en viss service utöver drivmedel (läs mer i *tabell 4*).

Tabell 4: Servicesituationen för drivmedelsstationer 2018 i Bjurholms centralort.

	Mikael Isaksson bensin & service AB	Tanka	Bilevi's tvätt & service ab	Shell Truck Diesel Bjurholm
Leverantör	Skellefteå bränsle	OKQ8	Vattenfall	ST1
Stationstyp	Automat + delvis Bemannad	Automat	Automat	Automat
Betalningssätt	Kort, delvis kontant	Kort	Kort, bricka, app	kort
Möjliga fordon	Alla	Fordon upp till 3,9m	Alla	Endast lastbilar
Förnyelsebart drivmedel	Nej	Nej	Ja (el)	Nej
Annan service	Ja (verkstad, reservdelar)	Nej	Ja (tvätteri, textil, trädgård)	Nej

Det finns ett fysiskt bankkontor i centralorten, nämligen handelsbanken, som erbjuder öppentider under två dagar i veckan. Utöver den servicen finns en bankomat med möjlighet att ta ut pengar. Den ligger vid nedlagda Swedbank kontoret. Mer går att läsa i *tabell 5*.

Tabell 5: Servicesituationen för banktjänster 2018 i Bjurholms centralort.

	Handelsbanken	Bankomat AB
Ett bankkontor med öppentider?	Ja	Nej
Hanterar ni kontanter?	Nej	Ja
Hanterar dagskassa (servicebox)?	Nej	Nej
Uttagsautomat?	Nej	Ja

Lägesbeskrivning – Agnäs

Inom Agnäs tätort, även kallad småort, bor 136 personer och är en by som ligger cirka en mil söder om Bjurholm centralort. 50% av dessa medborgare är mellan 20 till 65år, medan 21% är yngre än 20år och 29% är äldre än 65år. I bygden finns en livsmedelsbutik, även kallad lanthandel, som är viktig utifrån ett varuförsörjningsperspektiv som ett socialt perspektiv i form av träff- och informationsutbyte. Placeringen av butiken ligger längst väg 353 som är en strategisk viktig plats, då vägarna utgör ett stråk för såväl yrkestrafik som för besökare och pendlare. Det är en given **servicepunkt** inom kommunen (se *bilaga 1 - definition av service*).

Det finns även annan service inom bygden som återvinningsstationen, det underhållna skidspåret, träffarna som intresseföreningen "Agnäs Bästa" anordnar eller det givna utflyktsmålet till slalombacken. I *tabell 6* finns den allmänna servicesituationen sammanställd.

Tabell 6: Den allmänna servicesituationen i Agnäs.

Kommersiell service	2015	2018
Livsmedelsbutik	X	X
Drivmedelsstation	X	
Betaltjänster (bank, uttagsautomat, över disk)	X	X
Apotek alt ombud för läkemedel	X ¹	X ¹
Systembolag alt ombud för alkohol		
Spelombud	X	X ²
Postservice (ut- & inlämning av paket)		
Matsservering alt café & restaurang	X ³	X ³
Övernattningsmöjligheter alt hotell, vandrarhem & camping	X	X
Kulturanläggning (museum, konserthus etc.)		
X ¹ Endast receptfria läkemedel X ² Endast vissa lotter (ej lämna in) X ³ Restaurangen på Agnäsbacken är endast öppet under vinterhalvåret enligt deras öppettider		
Offentlig service		
Förskola		
Skola & fritids		
Ungdomsgård		
Idrottsanläggning alt friluftsområde	X ³	X ³
Återvinningsmöjligheter (ÅVC, ÅVS)	X ⁴	X ⁴
Hälso- och sjukvård (hälsocentral, hjärtstartare)	X ⁵	X ⁵
Äldreboende		
Bibliotek		
X ³ Öreälvens vandringsled (rastplatsen, storforsen) X ⁴ Återvinningsstation (ÅVS) X ⁵ Hjärtstartare vid livsmedelsbutiken		
Ideell service		
Väg-, vatten-, avlopp- eller värmeförening	X	X
Intresseföreningar	X	X
Byalokal	X	X

Livsmedelsbutikens kundkrets består av 183 personer, där hela 95% av personerna är bosatta inom 10km från butiken och 5% bor mellan 10 till 20km (Pipos). Intill butiken finns anslagstavla, hållplats för skolbussen, brevlåda, parkering samt möjlighet att panta burkar. Ytterlig information om lanthandeln finns i *tabell 7*.

Tabell 7: Servicesituationen för livsmedelsbutiker 2018 i Agnäs.

	ICA Nära Westmans Livs
Kundupptagningsområde	183 personer
Närmsta butik	9,5km till ICA Nära Bjurholm
Typ av sortiment	Fullsortiment
Ombud för läkemedel	Endast receptfria läkemedel
Övrigt ombud	Lottförsäljning (Folkspel)
Möjlighet till hemsändning	Ja
Försäljning av postartiklar	Ja
Pakethantering	Nej
Betaltjänster	ICA banktjänster

Lägesbeskrivning - Balsjö

Balsjö är varken en tätort eller småort, utan räknas som en lands- eller glesbygd. Balsjö ligger cirka en mil väster om Bjurholms centralort och inom 1,5 kilometers radie från livsmedelsbutiken bor 115 personer. 51% av dessa medborgare är mellan 20 till 65år, medan 17% är yngre än 20år och 32% är äldre än 65år.

Livsmedelsbutiken har en viktig funktion både för livsmedelsförsörjningen, men också som en mötesplats för personer inom och utanför bygden. Butiken är placerad längst väg 92 som är en strategisk viktig plats, då det utgör ett stråk mellan kommunerna i Västerbotten för både yrkes- och persontrafik. Detta gör Balsjö till en given **servicepunkt** inom kommunen (se *bilaga 1 - definition av service*).

Service som finns är de underhållna skoterlederna, älgfarmen, återvinningsstation och givetvis träffarna som Balfors byaförening eller andra intresseföreningar anordnar. Servicesituationen finns sammanställd i *tabell 8*.

Tabell 8: Den allmänna servicesituationen i Balsjö.

Kommersiell service	2015	2018
Livsmedelsbutik	X	X
Drivmedelsstation	X	X
Betaltjänster (bank, uttagsautomat, över disk)	X	X
Apotek alt ombud för läkemedel	X ¹	X ¹
Systembolag alt ombud för alkohol		
Spelombud	X ²	X ²
Postservice (ut- & inlämning av paket)	X ³	X ³
Matsservering alt café & restaurang	X ⁴	X ⁴
Övernattningsmöjligheter alt hotell, vandrarhem & camping	X	X
Kulturanläggning (museum, konserthus etc.)	X ⁴	X ⁴
X ¹ Endast receptfria läkemedel X ² Endast vissa lotter X ³ Endast DHL och Bussgods X ⁴ Restaurangen och museet på Älgens hus är enligt deras öppettider		
Offentlig service		
Förskola	X ⁵	X ⁵

Skola & fritids		
Ungdomsgård		
Idrottsanläggning alt friluftsområde	X ⁶	X ⁶
Återvinningsmöjligheter (ÅVC, ÅVS)	X ⁷	X ⁷
Hälso- och sjukvård (hälsocentral, hjärtstartare)	X ⁸	X ⁸
Äldreboende		
Bibliotek		
X ⁵ Förskolan drivs av aktiebolaget "Förskolan Norrskenet i byn AB". X ⁶ Elljusspår X ⁷ Återvinningsstation (ÅVS) X ⁸ Hjärtstartare i Bagarstugan vid nedlagda skolan		
Ideell service		
Väg-, vatten-, avlopp- eller värmeförening	X	X
Intresseföreningar	X	X
Byalokal	X	X

Livsmedelsbutikens kundkrets är 243 personer, där 70% av personerna bor inom 10km från affären, 27% bor mellan 10 till 20km och 3% bor mellan 20 till 30km (Pipos). Bredvid butiken finns parkeringar, busshållplats för skolbussen, återvinningsstation, brevlåda, informationstavla och en drivmedelsstation. Mer information om butiken finns i *tabell 9* och om drivmedelsstationen i *tabell 10*.

Tabell 9: Servicesituationen för livsmedelsbutiker 2018 i Balsjö.

	ICA Nära Balsjö handel & bensin
Kundupptagningsområde	243 personer
Närmsta butik	9,4km till COOP Konsum Bjurholm
Typ av sortiment	Fullsortiment
Ombud för läkemedel	Endast receptfria läkemedel
Övrigt ombud	Lottförsäljning (Svenska spel, ATG)
Möjlighet till hemsändning	Ja
Försäljning av postartiklar	Ja
Pakethantering	Ja (DHL, Bussgods)
Betaltjänster	ICA banktjänster

Tabell 10: Servicesituationen för drivmedelsstationer 2018 i Balsjö

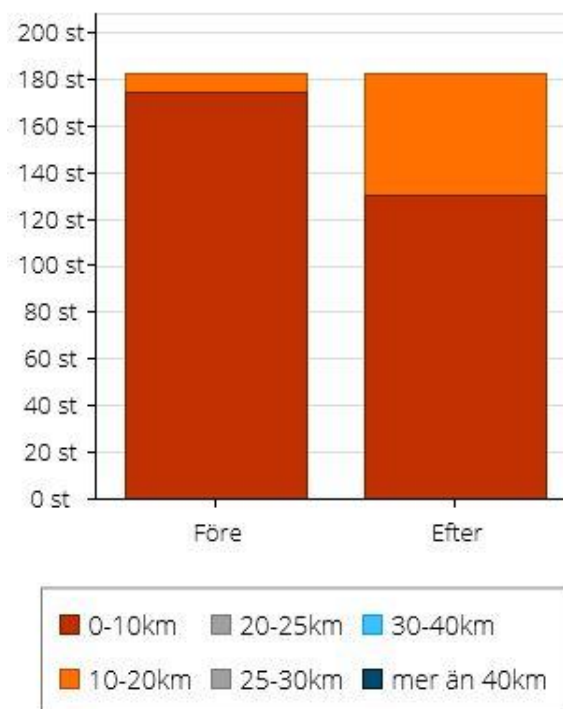
	ICA Nära Balsjö handel & bensin
Leverantör	Qstar
Stationstyp	Automat
Betalningssätt	Kort
Möjliga fordon	Alla
Förnyelsebart drivmedel	Nej
Annan service	Ja

Livsmedelsbutikerna – Fördjupning

Livsmedelsbutikerna har en avgörande roll för allmänhetens tillgång till dagligvaror, men oftast har butikerna en bredare funktion. Det kan vara som mötesplats, ombud för apoteksvaror, erbjuder post- och paketutlämning, möjligheten att ta ut kontanter mm. Särskilt viktigt är det på landsbygden, där lanthandeln kan vara den sista kommersiella servicen.

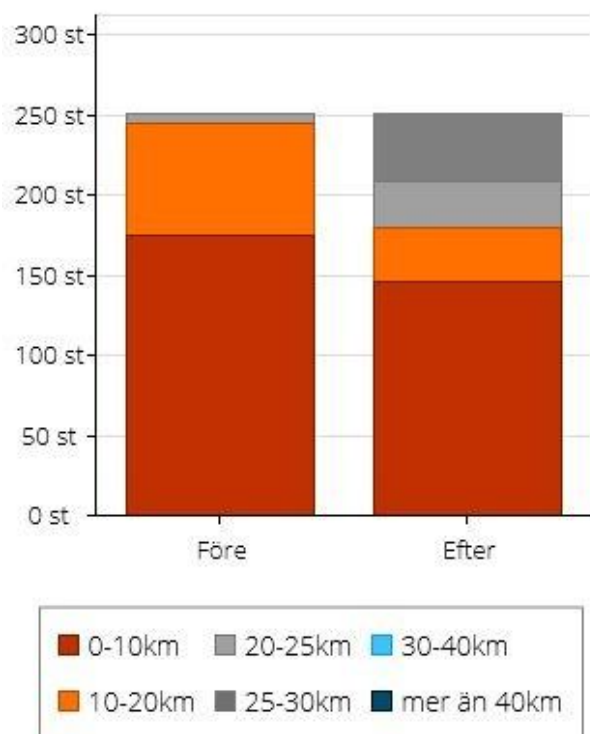
Under intervjuerna med bland annat livsmedelsbutikerna inom Bjurholms kommun kom det fram att de flesta har svårt att få kunderna att handla på orten samtidigt som kostnaden för modernisering är höga. Läs mer om intervjuerna med näringslivet under *bilaga 3*. För att illustrera vilka konsekvenser en nedläggning kan få för medborgare har en riskanalys gjorts på två olika scenarion utifrån verktyget Pipo. Den ena händelseförloppet är att någon av lanthandlarna inom kommunen läggs ner.

Om ICA i Agnäs läggs ner skulle 182 personer få i snitt 8,2km längre resväg till närmaste serviceställe. Det fördelas på så sätt att gruppen människor som tidigare hade mindre än 10km minskar med 44 personer och de som hade mellan 10 till 20km ökar med 43 personer (se *figur 1*).

Figur 1: Nedläggning av ICA i Agnäs före och efter.

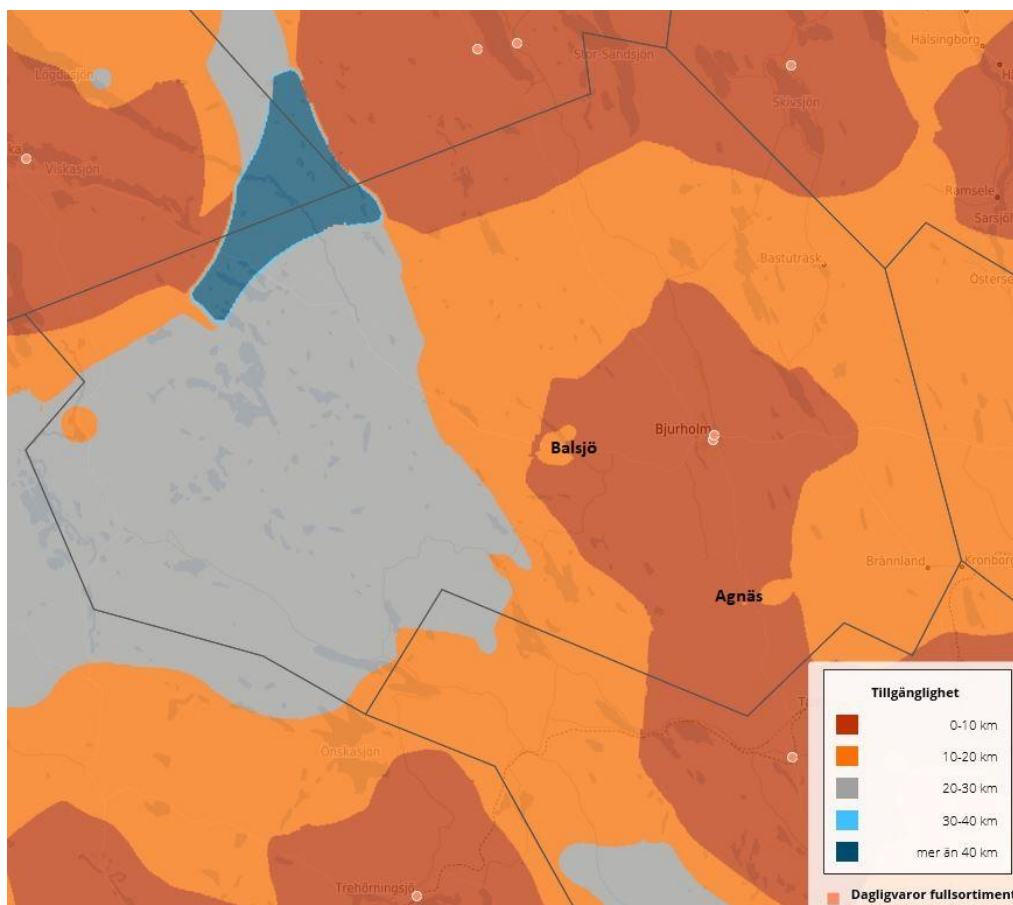
Om istället Ica i Balsjö läggs ner skulle 251 personer få i snitt 6,6km längre resväg till närmaste serviceställe. Det fördelas på tre kategorier, nämligen att personer som tidigare hade mindre än 10km minskar med 29 personer medan människor som tidigare hade mellan 10 till 20km ökar med 36 personer samt att hela 65 personer får mellan 20 till 30km till närmaste butik (se *figur 2*).

Figur 2: Nedläggning av ICA i Balsjö före och efter.

Det andra scenariot är att båda lanthandlarna inom kommunen läggs ner. Det skulle innebära att 433 personer i snitt skulle få 7,2km längre resväg till närmaste serviceställe (se figur 3). De skulle innebära att de flesta inom Bjurholms kommun får längre till livsmedelsbutiken, störst påverkan blir det i de västra delarna av kommunen. Det blev tydligt av svaren från medborgarenkäten att det finns en medvetenhet hos medborgarna att stötta de lokala butikerna samt att livsmedelsbutiken är en viktig del i mångas liv för handel och möten (läs mer under bilaga 2).

Värt att notera är att konsekvensen vid nedläggning av en livsmedelsbutik i centralorten först påverkar tillgången av dagligvaror då både läggs ner. Det beror på att butikerna är geografiskt väldigt nära varandra.

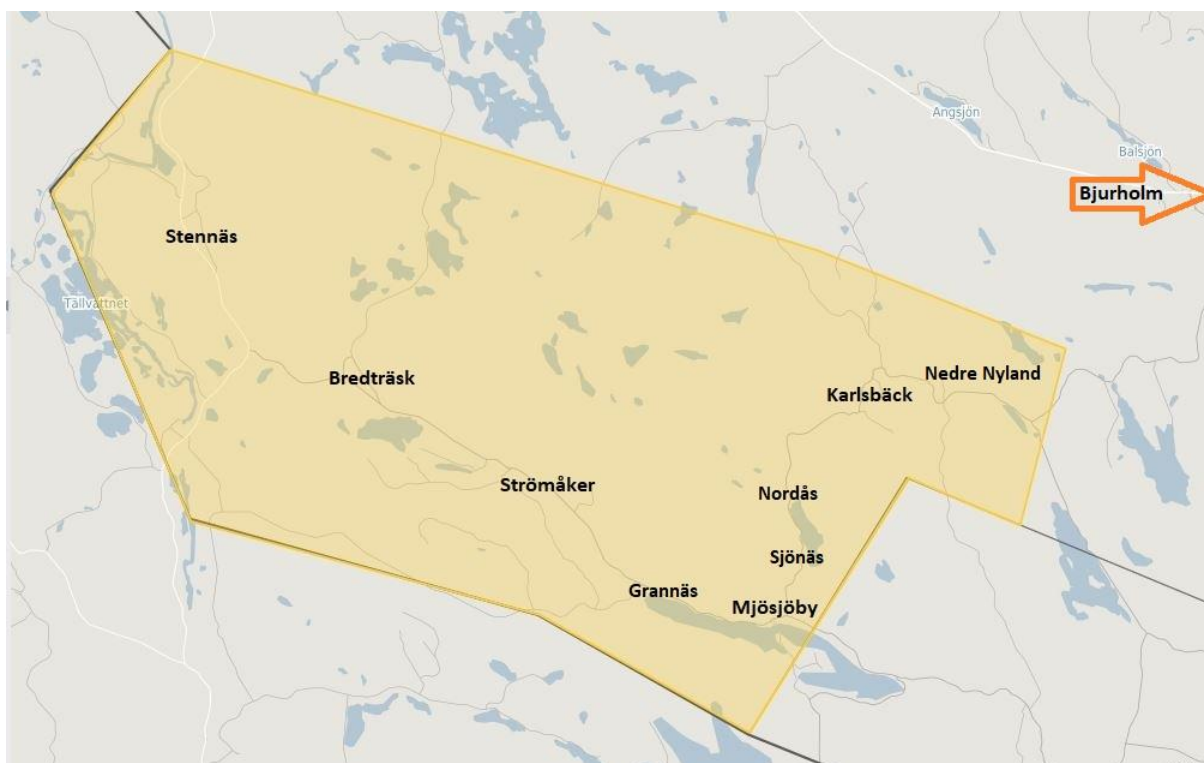
Figur 3: Konsekvensen på tillgängligheten om både lanthandlarna läggs ner.

Förutsättningar för utökad tillgång till service

Det finns givetvis andra områden inom kommunen som har service, men som inte har utpekats till servicestrategiska orter. Dessa områden har också servicetjänster och samhällsfunktioner som viktiga att bevara för medborgarna som bor i dessa områden, även om förutsättningarna för att bedriva service är något sämre. I detta kapitel beskrivs kortfattat vilken service som idag finns samt hur förutsättningarna ser ut att leva, bo och verka här.

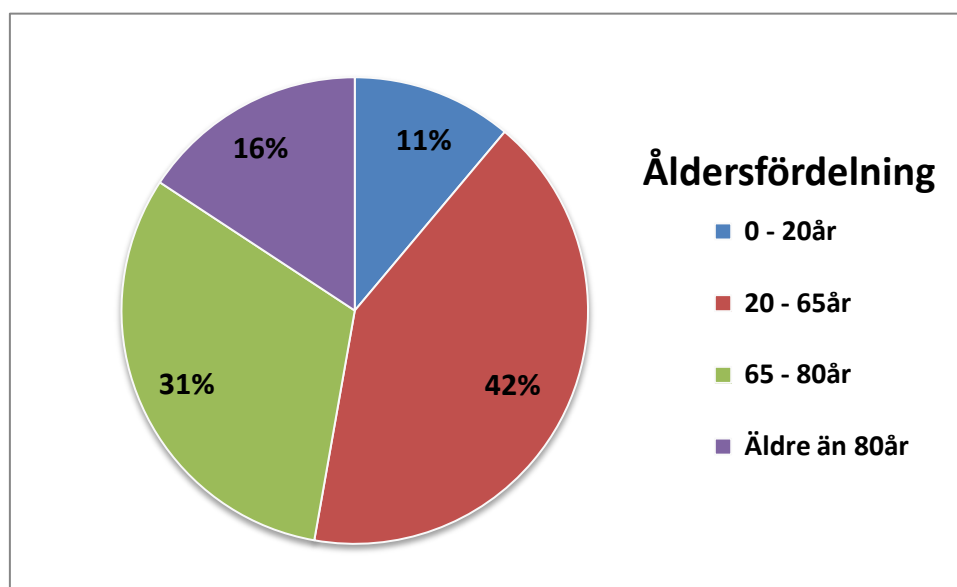
Värt att notera är att det kan vara aktuellt för **samordnade servicelösningar** i framtiden inom dessa områden av kommunen (se *bilaga 1 - definition av förklarande begrepp*). Det kan då handla om gemensamma inköpsresor till butiker, digitala centrum för hjälp med e-tjänster eller genom hur servicelösningar och samhällsfunktioner organiseras. Det kan också handla om en ambulering personal som åker ut till byarna under vissa tider som är bred i sin kompetens. Läs mer vilka förslag medborgarna har angett under *bilaga 2* för vardera området under huvudfråga 4 och 6.

Lägesbeskrivning – Västanfjället

Figur 4: Karta över området "Västanfjället" med referenspunkt till Bjurholms centralort.

Området "Västanfjället" ligger sydväst om Bjurholms centralort (se figur 4). Från Nedre Nyland till centralorten är det cirka 20km, bilvägen genom hela området är 45km. Totalt bor 188 personer inom området, varav åldersfördelningen finns i figur 5. Det är 47% som är äldre än 65år, vilket är betydligt högre än Bjurholms centralort, Agnäs och Balsjö som har runt 30%.

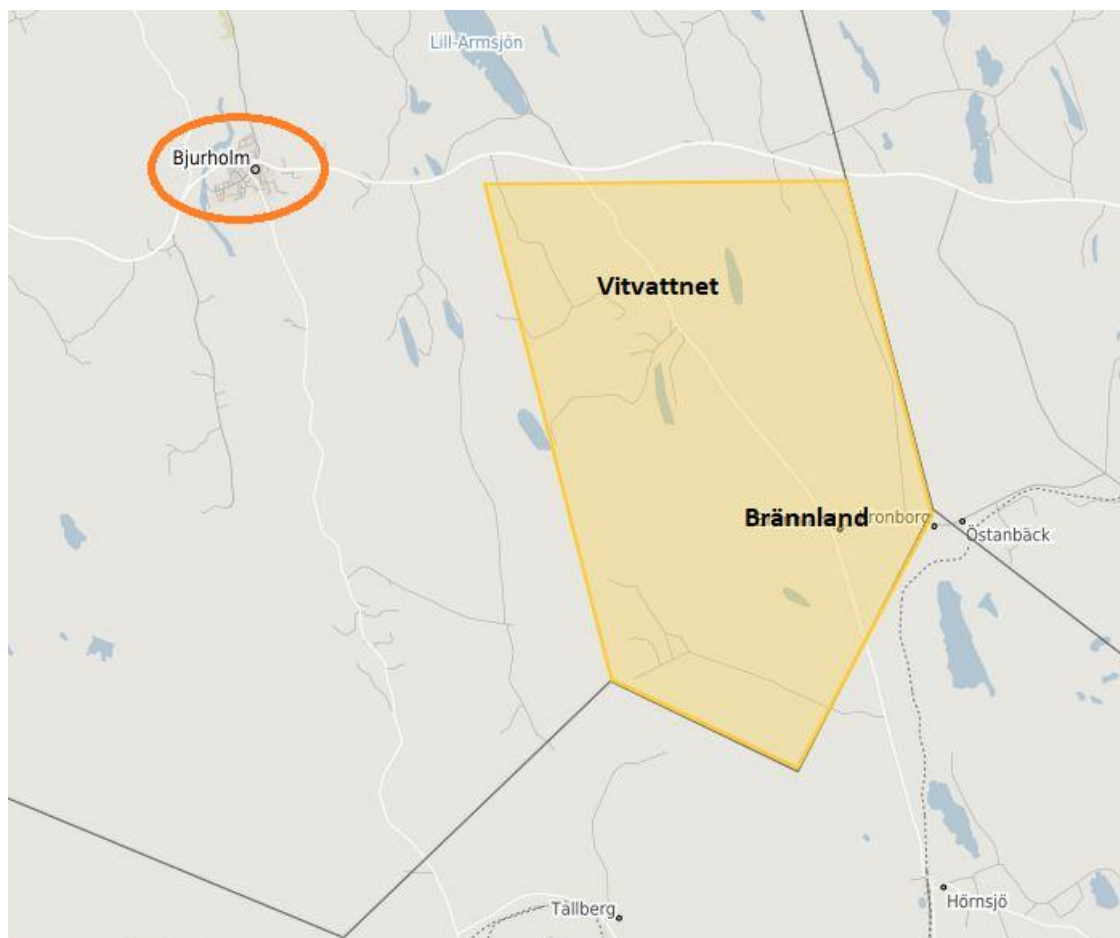
Figur 5: Befolkningen fördelat per ålderskategori i området "Västanfjället" (data från 2018)

Tillgängligheten till service är betydligt sämre i Västanfjället, där 65% av befolkningen inom området har mellan två till tre mil till närmaste livsmedelsbutik för dagligvaror och posttjänster. Något kortare avstånd är det för drivmedel, där 71% av befolkningen har mellan en till två mil. Resterande har längre än två mil till en drivmedelsstation. Området försörjs av service från Balsjö, Trehörningssjö i Örnsköldsviks kommun och Fredrika i Åseles kommun (Pipos).

Idag finns utpekade LIS områden, nämligen landsbygdsutveckling i strandnära lägen, i Mjösjön och Storsjön. Det är områden som kommunen gärna ser och har gjort det möjligt för strandnära bebyggelse.

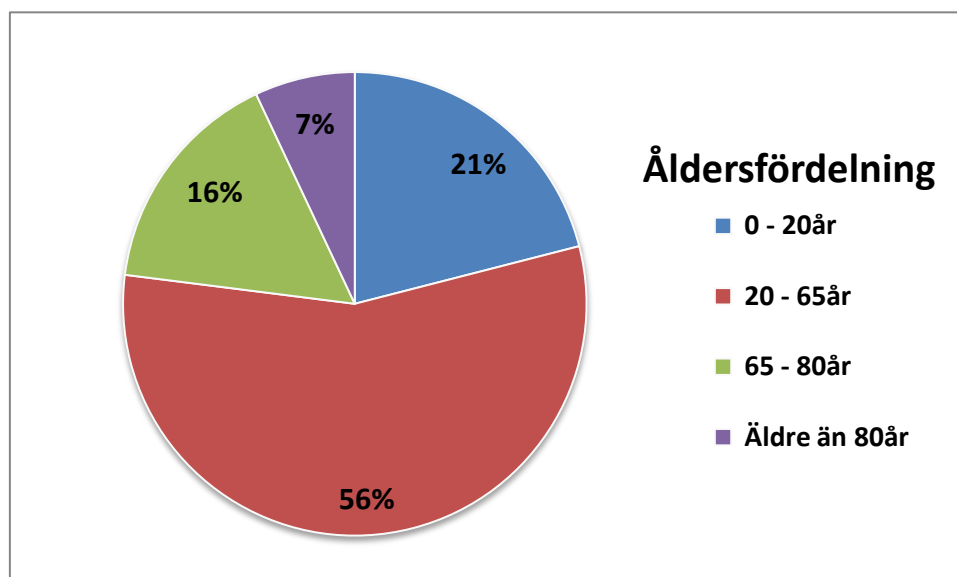
Den service som idag finns inom Västanfjället är relativt grundläggande utifrån det som kom fram från medborgarenkäten och de besök som har gjorts. De boende inom detta område tycker inte att servicen uppfyller deras behov, men förslagen om förbättring handlar mest om ökad ekonomisk ersättning och samordnade insatser (läs mer under *bilaga 2 - fördjupning för område 5*). Bredbandsutbyggnad finns på några delar av området, mobil- och internetteckningen varierar och vägarna är både grus- och asfaltbelagda.

Lägesbeskrivning – Vitvattnet

Figur 6: Karta över området "Vitvattnet" med referenspunkt till Bjurholms centralort.

Området Vitvattnet är mindre till ytan och ligger sydost från Bjurholms centralort (se figur 6). Detta område består av 135 personer, vilket fördelas utifrån ålder i figur 7. Fördelningen av andelen äldre än 65år ligger på en lägre nivå än genomsnittet, nämligen på 23%.

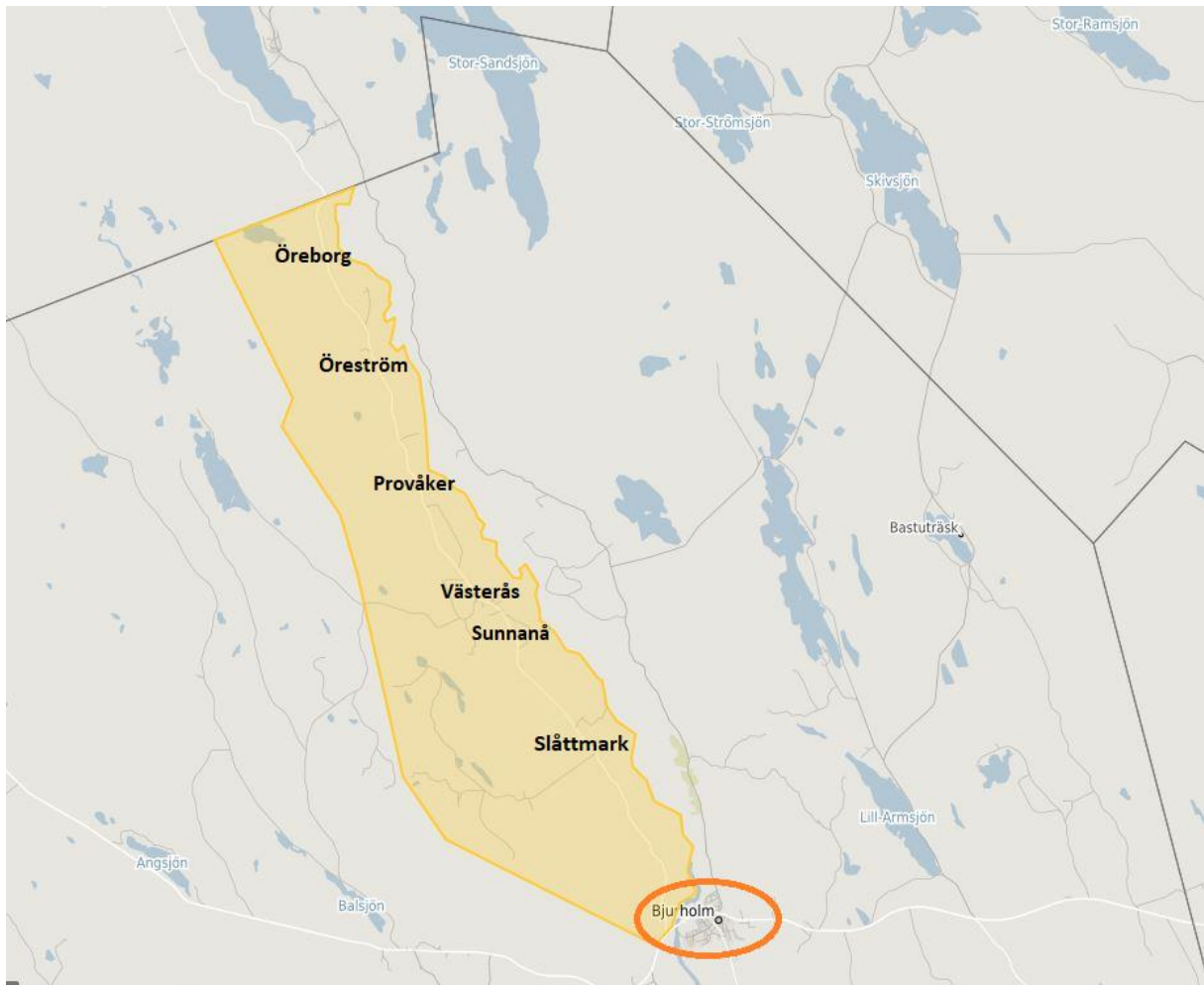

Figur 7: Befolkningen fördelat per ålderskategori i området "Vitvattnet" (data från 2018)

Tillgängligheten på service är tämligen god, då 90% ligger inom en till två mils avstånd från en livsmedelsbutik. När det gäller drivmedel har 84% av befolkningen inom området mindre än en mil från en drivmedelsstation. Resterande andel har mellan en till två mils avstånd. Området försörjs av service från Bjurholms centralort, Agnäs och Gräsmyr i Nordmalings kommun (Pipos).

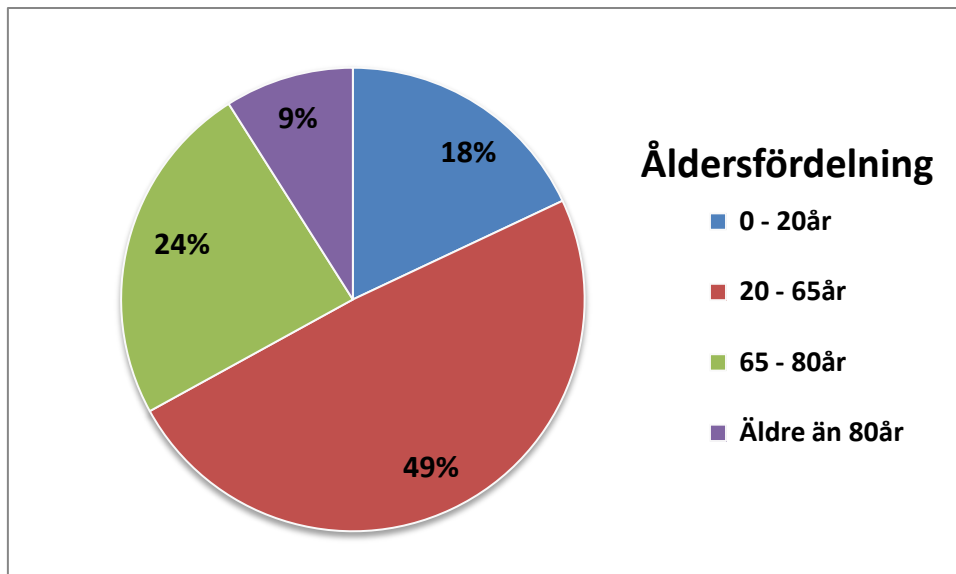
Idag finns ett undantag för bebyggelse vid strandnära läge inom området, nämligen vid sjön Vitvattnet. Kommunen har gjort det möjligt för ytterligare inflyttning i detta område. Den aktuella servicen som finns i närområdet uppfyller delvis de behov man har. Det gäller främst underhåll av friluftsområden, vandringsleder och vägar. Flera förbättringar lyfts upp, där de mesta berör Bjurholms tätort (läs mer under *bilaga 2 - fördjupning för område 4*). Bredbandsutbyggnad finns på flera delar i området.

Lägesbeskrivning – Västra sidan av Öreälven

Figur 8: Karta över området "Västra sidan av Öreälven" med referenspunkt till Bjuvholms centralort.

Den västra sidan av Öreälven är ett geografiskt långt område som sträcker sig 25km från den södra till norra delen av området (se *figur 8*). Totalt bor 268 personer inom området, där fördelningen på ålder finns i *figur 9*. Andelen äldre än 65år ligger inom genomsnittet, nämligen på 34%.

Figur 9: Befolkningen fördelat per ålderskategori i området "Västra sidan av Öreälven" (data från 2018)

Tillgängligheten till service är något utspridd, då 44% av befolkningen inom området har dagligvaror, posttjänster och drivmedel inom en mils avstånd. Den södra delen av området försörjs av servicen i Bjurholms centralort medan den norra delen försörjs av servicen i Örträsk inom Lyckesele kommun. Resterande befolkning har mellan en till två mils avstånd till denna form av service (Pipos).

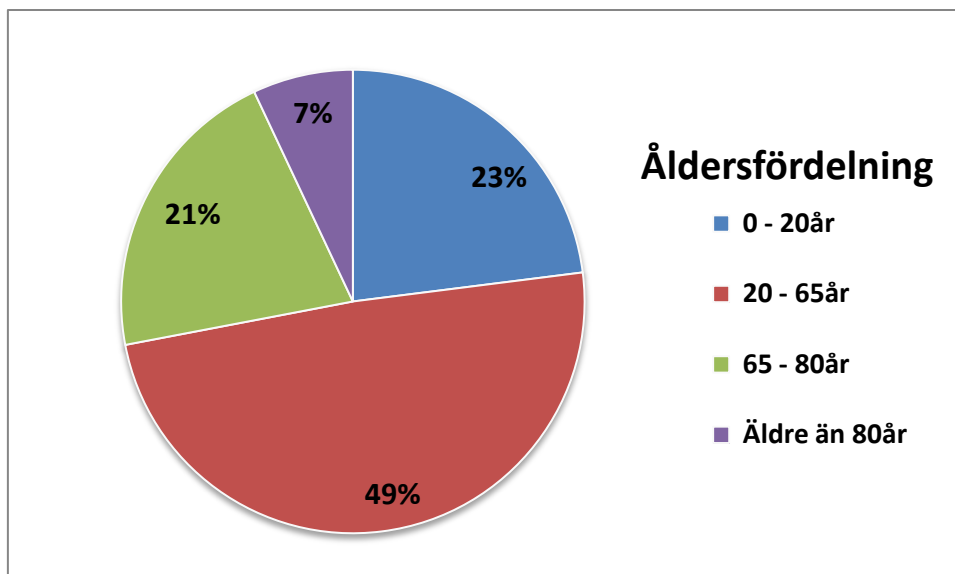
Det finns ett LIS område i närheten, nämligen vid sjön Stor-Tällvattnet, som ligger utanför Öreström och Provåker (se figur 5). Utifrån medborgarenkäten finns flera förbättringsförslag gällande öppentider på ÅVC, fler aktiviteter för äldre ungdomar samt en översyn av kollektivtrafiken och ökad transparens över hur skattepengarna geografiskt används i kommunen. Läs mer under *bilaga 2 - fördjupning för område 2*. Bredband finns i flera delar av området.

Lägesbeskrivning – Östra sidan av Öreälven

Figur 10: Karta över området "Östra sidan av Öreälven" med referenspunkt till Bjurholms centralort.

Detta område är geografiskt stort och sträcker sig från nordväst till sydost (se figur 10). Totalt finns 397 personer bosatta inom området, där ålderfördelningen finns sammanställd i figur 11. Andelen äldre över 65år ligger under genomsnittet på 28%.

Figur 11: Befolkningen fördelat per ålderskategori i området "Östra sidan av Öreälven" (data från 2018)

Tillgängligheten till dagligvaror, posttjänster samt drivmedel är något utspritt. Majoriteten av befolkningen, nämligen 60%, bort inom en till två mil från den typen av service medan resterande har mindre än en mil. Området försörjs av servicen i Bjurholms centralort, Skivsjö i Vindelns kommun samt Örträsk i Lycksele kommun (Pipos).

Inom området finns två LIS områden, nämligen Stor-Armsjön och Lill-Armsjön, där kommunen har gjort det möjligt för bebyggelse i strandnära läge. Den aktuella servicen inom närområdet tenderar delvis att uppfylla medborgarnas behov, dock saknar många övernattningsmöjligheter i tätorten, brevlåda i byn samt bättre öppettider inom samhällsfunktioner. Läs mer under *bilaga 2 - fördjupning för område 3*. Bredbandsutbyggnaden är god inom området.

Handlingsplan med åtgärder

	Åtgärd	Ansvar
1	Att hålla serviceplanen aktuell och öppen för revideringar utifrån vad som sker i kommunen så att stöd kan bedömas enl. 6§ Förordning stöd till kommersiell service	Tillväxt- och utvecklingskontoret
2	Ge kommunalt stöd till kommersiell service genom hemsändningsbidrag samt behovsanpassa riktlinjerna för hemsändningsbidraget	Tillväxt- och utvecklingskontoret/Kommunstyrelsen
3	Utreda behovet av samordnade servicelösningar i kommunen	Tillväxt- och utvecklingskontoret
4	Utreda föreningsbidrag (lokalbidrag)	Tillväxt- och utvecklingskontoret
5	Bibehålla prioritetsordningen i handlingsplanen för disposition av bygdemedel	Kommunstyrelsen
6	Bibehålla den befintliga kollektivtrafiken	Kollektivtrafiksamordnare/Kommunstyrelsen
7	Jobba aktivt för att uppnå målet för den gällande bredbandsstrategin	Bredbandssamordnare/Kommunstyrelsen
8	Kontinuerlig information samt dialog med medborgare, föreningar, näringsidkare m.fl.	Tillväxt- och utvecklingskontoret/KS-presidie

Stöd till kommersiell service

Tillgänglighet till kommersiell service är en av förutsättningarna för hållbar tillväxt och utveckling i alla delar av landet. Dagligvarubutikerna i gles- och landsbygdsområden är särskilt viktiga i ett servicesammanhang eftersom de ofta tillhandahåller en rad andra tjänster. Många av landsbygdsbutikerna och drivmedelsstationerna har idag en otillräcklig lönsamhet för att kunna genomföra nödvändiga investeringar i exempelvis energieffektivisering, arbetsmiljöåtgärder, uppfyllande av lagstadgade krav och branschstandard, vidareutbildningar etc. Läs mer under *bilaga 3* från sammanställningen av intervjuerna med de lokala livsmedelsbutikerna, drivmedelsstationerna och bankkontoret.

Inom kommunen finns det sårbara och utsatta områden, där förutsättningarna för privata aktörer att bedriva kommersiella verksamheter är sämre. I dessa områden kan staten ta ett särskilt ansvar för att medborgare och näringsliv även fortsättningsvis ska ha tillgång till en grundläggande nivå av kommersiell service inom rimligt avstånd.

Stödformer vid ekonomisk ersättning

Dagligvarubutiker, drivmedelsanläggningar samt andra serviceställen så som distributions- och logistikanläggningar kan få statliga stöd inom kommersiell service. Stöd till investeringar kan sökas av Landsbygdsprogrammet på Länsstyrelsen Västerbotten via Jordbruksverket. Stöd kan lämnas upp till 50 % av godkända kostnader. Särskilt utpekade dagligvarubutiker kan få upp till 90 % i stöd av godkända kostnader. Dessa utpekade dagligvarubutiker skall ha minst 10 kilometer till närmsta annan dagligvarubutik och ska också uppfylla vissa kriterier. För dessa dagligvarubutiker finns det dessutom bidrag att söka hos Region Västerbotten via Tillväxtverket. Dessa stöd är Särskilt driftstöd samt Servicebidrag som kan beviljas årligen.

Livsmedelsbutiker som erbjuder hemsändning kan söka *hemsändningsbidrag* från kommunen. Kommunen kan i sin tur återsöka hälften av det givna bidraget från Region Västerbotten. Det regleras av *förordningen 2000:284*. Lokala regler finns sammanställda i dokumentet – *Riktlinjer för hemsändningsbidraget*.

Länsstyrelsen kan också ge stöd till betaltjänstombud, där man kan lämna in dagskassor, ta ut pengar eller betala räkningar. Det regleras via *förordningen 2014:139 - statligt stöd till tillhandahållare av grundläggande betaltjänster*.

Registrerade föreningar som är verksamma i bygder som har påverkats av utbyggnaden av vattenkraft kan årligen söka *bygdemedel*. Det söker man via Länsstyrelsen för att sedan handläggas av kommunen. Lokala regler finns sammanställda i dokumentet – *Riktlinjer för bygdemedel*.

Mellankommunala projekt/samverkan

Under hösten 2018 gav Regionrådet kommuncheferna i uppdrag att utse kontaktpersoner i respektive kommun inom Umeåregionen som skulle ansvara för att ta fram en gemensam Umeåregional landsbygdstrategi, en "bottenplatta" som pekar ut gemensamma vägar inom landsbygdsutveckling för Umeåregionen. Denna strategi ska lyfta fram områden som vi ska arbeta tillsammans med inom landsbygdsutveckling.

En gemensam Umeåregional landsbygdsstrategi betyder inte att respektive kommun inte kommer att ha egna prioriterade områden. Vi lyfter istället fram områden/teman där vi kan arbeta tillsammans.

Uppföljning av planen

Serviceplanen för Bjurholms kommun ska revideras då behov uppstår.

Bilaga 1 - Definitioner & begrepp

Definition av kommuntyp

Tillväxtverket har kategoriserat kommuner utifrån befolkningens storlek och placering med stöd från Eurostat och OECD. Detta kan ge en indikation av vilka förutsättningar en kommun har. Indelning finns i *tabell 1*.

Tabell 1: Indelningen av kommuntyper utifrån Tillväxtverkets metod.

Storstadskommuner	Kommuner där mindre än 20 procent av befolkningen bor på landsbygden och som tillsammans med angränsande kommuner har en samlad befolkning på minst 500 000 invånare.
Täta kommuner nära en större stad	Kommuner där mindre än 20 procent av befolkningen bor på landsbygden och som tillsammans med angränsande kommuner har en samlad befolkning på minst 500 000 invånare.
Täta kommuner avlägset belägna	Övriga kommuner där mindre än 50 procent av befolkningen bor på landsbygden och där mindre än hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.
Landsbygdskommuner nära en större stad	Kommuner med minst 50 procent av befolkningen som bor på landsbygden och minst hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.
Landsbygdskommuner avlägset belägna	Kommuner där mer än 50 procent av befolkningen bor på landsbygden och där mindre än hälften av befolkningen har mindre än 45 minuters resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.
Landsbygdskommuner mycket avlägset belägna	Kommuner där hela befolkningen bor på landsbygden och har minst 90 minuters genomsnittlig resväg med bil till en tätort med minst 50 000 invånare.

Definition av område

Det finns flera olika system som använts när man klassificerar områden. Nedan finns en lista över relevanta definitioner, se *tabell 2*.

Tabell 2: Indelningen av områden utifrån en sammanställning av relevanta definitioner.

Tätort	Orter med sammanhängande bebyggelse, där invånarantalet är minst 200 och husen står högst 200 meter ifrån varandra (SCB).
Småort	Orter med sammanhängande bebyggelse, där invånarantalet är mellan 50 till 199 och husen står högst 150 meter ifrån varandra (SCB).
Centralort	Orter som har ett brett utbud av service, vilket även försörjer delar av omkringliggande område (NE).
Glesbygd	Sammanhängande områden med gles bebyggelse och långt avstånd till större orter, sysselsättning och service (Länsstyrelsen via förordningen 2000:283). Har en befolkningstäthet som är mindre än fem invånare per km ² (Jordbruksverket).

Landsbygd	Områden med likande förhållanden som i glesbygd, men med kortare avstånd till större orter och service (Länsstyrelsen via förordning 2000:283). Har en befolkningstäthet av minst fem invånare per km ² (Jordbruksverket).
------------------	---

Definition av service

I projektet "regional serviceutveckling i Västerbotten" har länets kommuner kommit överens om gemensamma begrepp vid utpekningen av kommunens servicestrategiska orter. Indelningen finns i listan nedan, se *tabell 3*.

Tabell 3: Gemensamma begrepp i arbetet kring serviceplaner i Västerbottenslän.

Serviceort	Centralorten i kommunen med viktiga samhällsfunktioner inom utbildning, vård och omsorg, fritid och kultur samt kommersiell service. Oftast kommunens huvudort.
Servicenod	Den geografiska ort med omgivande landsbygd som utpekats av kommunen som särskild strategiskt viktig för tillgången till service. En servicenod erbjuder olika typer av service och som samordnas med utgångspunkt att stärka serviceutbudet för de som bor, verkar och besöker noden. Noden ska även fungera som en naturlig mötesplats.
Servicepunkt	Ett lokalt serviceställe i kommunen som erbjuder ett mindre serviceutbud och utgör en viktig social mötesplats för boende, verksamma och besökande.

Definition av förklarande begrepp

Det finns många begrepp som kan användas när man förklarar service. Nedan finns några definitioner på vanliga begrepp, se *tabell 4*.

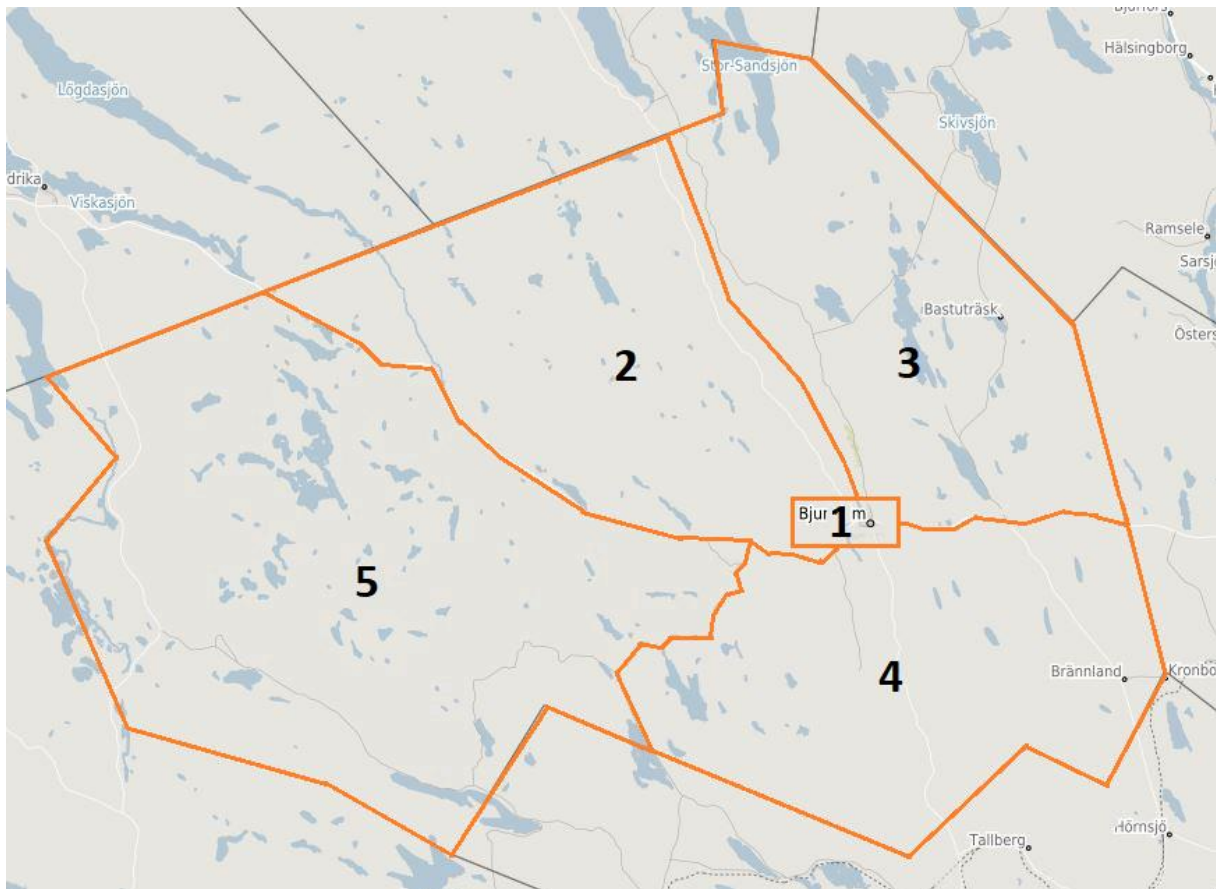
Tabell 4: Vanliga begrepp vid förklaring av service.

Tillgång	Det finns servicetjänster eller samhällsfunktioner i närheten eller inom ett inte allt för långt avstånd från bostaden (NE, Tillväxtverket).
Tillgänglighet	De servicetjänster eller samhällsfunktioner som finns ska vara åtkomliga, nämligen kunna användas av målgruppen. Vilket kan beröra aspekter som öppentider, tillträdesregler, leveranssäkerhet etc. (NE, Tillväxtverket).
Samordnade servicelösningar	När aktörer som ansvarar för olika servicetjänster eller samhällsfunktioner samarbetar för att förbättra livsvillkoren på en plats eller i ett område (länsstyrelsen).
Kommersiell service	Är en service som bedrivs av ett företag utifrån yrkesmässiga former och bedrivs i vinstsyfte (NE). Det kan vara livsmedelsbutiker, drivmedelstationer eller restaurang.
Offentlig service	Är en service som bedrivs av en kommun, landsting eller stat utifrån skatteintäkter och bedrivs för allmänheten (NE). Det kan vara förskola, vårdcentral eller försäkringskassan.
Ideell service	Är en service som bedrivs av en privatperson, förening eller informella nätverk utifrån frivillighet och valfritt syfte (NE). Det kan vara en förening utifrån ett intresse, för vattenförsörjningen eller en församling.

Bilaga 2 – Medborgarenkät

Mellan den 21 december till 13 januari under årsskiftet 2018/2019 fick medborgare inom Bjurholms kommun möjligheten att besvara en enkät om service. Enkäten bestod av 12 frågor och fanns tillgänglig på internet, vilket har marknadsförts via kommunens egna kanaler på sociala medier samt muntligt. Det var totalt 225 svarande med en slutförandefrekvens på 61%.

Syftet med undersökningen var att samla in ytterligare underlag för vilka behov och erfarenheter medborgarna har kopplat till service. Nedan följer en sammanfattning av svaren utifrån fyra indelningar av kommunen (*figur 1*).

Figur 1: En geografisk indelning av kommunen i fem områden.

Fördjupning - område 1

Vilket kön identifierar du dig som?

Man: 34%

Kvinna: 66%

Annat: 0%

Vilken är din ålder?

Yngre än 15år: 3%

16 - 30år: 21%

31 - 45år 36%

- 46 - 60år: 28%
- 61 - 75år: 10%
- Äldre än 75år: 2%

Det berör 74 stycken.

Huvudfråga 1 – Var gör du dina inköp?

Det visar sig att 30% är sysselsatta (jobbar/studerar/annat) utanför kommungränsen, medan 70% är sysselsatta innanför kommungränsen. Var man är sysselsatt och var man har sitt dagliga liv beskrevs oftast påverka var man väljer att handla.

92% svarade att man oftast gör sina livsmedelsinköp i Bjurholms tätort. Dessa personer beskrev att det var den närmaste butiken, man vill gynna det lokala, det är bekvämt samt att man bygger en personlig relation. De personer som oftast valde andra alternativ, nämligen Vännäs med 3% och Umeå med 5%, svarade att utbudet och priserna var bättre.

Huvudfråga 2 – Vad betyder service för dig?

Många lyfter upp ett trevligt och hjälpsamt bemötande, friheten att kunna göra det man vill i närområdet, fungerande internet- och teleteckning, ishockeyrink etc. Vissa lyfter upp samhällsfunktioner som fungerande skola, vård och omsorg där en meningsfull vardag står i fokus. Andra menar att det ska finnas fiskekort att köpa, vandringslederna ska vara röjda och vägarna ska vara plogade. Många betonar vikten att slippa åka till en annan ort, att möjligheten att fritt välja är viktigt och att service ska finnas lättillgängligt.

Citerar svarande:

- "Allt som behövs för att man på ett bra sätt ska kunna leva på en ort utan att behöva färdas många mil för att uträtta sina ärenden."
- "Det handlar om att andra finns där för att man ska kunna nyttja deras tjänst eller vara."
- "Att de behov jag har i min vardag uppfylls."

Huvudfråga 3 – Vad för service finns i närområdet? Uppfyller den dina behov?

Över 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Förskola, skolverksamhet, vårdcentral, ungdomsgård, idrottsanläggning, friluftsområde på sommaren, friluftsområde på vintern, bibliotek, församling, matservering, livsmedelsbutik, drivmedelsstation, postservice, bankomat, apotek, brevlåda, informationstavla, hållplats för kollektivtrafik, återvinningsmöjligheter, tillgång till god internetteckning, tillgång till god telefonteckning.

Mellan 40 till 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Intresseföreningar, möteslokal, detaljhandel.

Under 40 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Kulturanläggning, övernattningsmöjligheter.

Svaret på frågorna varierade eftersom man själv fick definiera vad som räknas till närområdet. Vid analysen för denna fråga bör tonvikten ligga på de funktioner som finns samt inte finns, nämligen över 60 % samt under 40 %. Det är även en liknande fördelning för vad som man tycker finns inom rimligt avstånd.

Den generella bedömningen över hur bra behovet uppfylls på en skala 1 till 10 blev 3. Det betyder att servicen mer tenderar att inte uppfylla människornas behov på både servicetyp och avstånd.

Huvudfråga 4 – Vad saknar du för service?

Bio, övernattnings- och konferensmöjligheter (vårdshuset, vandrarhem), uteställe (pub, dans, underhållning), restaurang (annat än snabbmat), ishockeyrink, lågprisbutik (liknande dollar store), cykelcrossbana, fler busslinjer (till Nordmaling, till Vindeln), butik som säljer bräder, bilprovning, modellflygfält, banor för bilar, ett "riktigt" café, möteslokal för äldre och vuxna (förhindra psykisk ohälsa, mer aktiviteter), lokal för uthyrning (vid fest, bröllop), kunna köpa bussbiljetter.

Huvudfråga 5 – Vilken service fungerar i dagsläget bra?

Livsmedelsbutikerna, biblioteket, underhållning av elljusspåret, apoteket.

Huvudfråga 6 - Vilken service behöver förbättras?

Förbättrad kollektivtrafik (fler avgångar till Umeå), förlängda öppentider på förskola och fritids (i dagsläget finns ett hinder att jobba eller studera på annan ort), förbättrade öppettider på gym och bad (för att alla oavsett arbete kan använda det), bättre fritidsaktiviteter för ungdomar (fånga deras intressen), kommunens bemötande, mer aktiviteter/idrott/friluftsliv.

Fördjupning - område 2

Vilket kön identifierar du dig som?

Man: 23%

Kvinna: 77%

Annat: 0%

Vilken är din ålder?

Yngre än 15år: 0%

16 - 30år: 25%

31 - 45år 25%

46 - 60år: 19%

61 - 75år: 31%

Äldre än 75år: 0%

Det berör 39 stycken.

Huvudfråga 1 – Var gör du dina inköp?

Det visar sig att 33% är sysselsatta (jobbar/studerar/annat) utanför kommungränsen, medan 67% är sysselsatta innanför kommungränsen. Majoriteten av inköpen är främst inom kommunen, trots att man är sysselsatt på annan ort. 63% svarade att man oftast gör sina livsmedelsinköp inom Bjurholms tätort, 32% i Balsjö medan 3% handlar främst i Vännäs och 2% i Örträsk.

Anledningen för sina val beskrivs främst vara att man vill behålla servicen inom Bjurholm eller byn, affären är nära ens hem eller där man jobbar samt att servicen är bra.

Citerar svarande:

- "Det är någons dröm vi håller vid liv."

Huvudfråga 2 – Vad betyder service för dig?

Vissa lyfter upp funktioner (stort som smått) som man förknippar med service exempelvis bank, polis, fritidsaktiviteter, sjukvård, plogning, gatubelysning, bibliotek, bankomat och badhus. Andra lyfter upp bemötande exempelvis trevlig, tillmötesgående och hjälpsam. Vissa betonar en rättvis aspekt som att skattepengarna ska fördelas lika över kommunen, att man inte behöver åka utanför kommunen för att uträtta något samt att alla ska få exempelvis lägenheter.

Huvudfråga 3 – Vad för service finns i närområdet? Uppfyller den dina behov?

Över 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Återvinningsmöjligheter, brevlåda, drivmedelsstation, livsmedelsbutik, friluftsområde på vintern, friluftsområde på sommaren samt förskola.

Mellan 40 till 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Tillgång till god telefonteckning, tillgång till god internetteckning, hållplats för kollektivtrafiken, informationstavla, apotek, bankomat, postservice (hämta paket), detaljhandel, matservering, möteslokal, församling, intresseföreningar, bibliotek, idrottsanläggning, vårdcentral samt skolverksamhet.

Under 40 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Kulturanläggning, ungdomsgård samt övernattningsmöjligheter.

Svaret på frågorna varierade eftersom man själv fick definiera vad som räknas till närområdet. Vid analysen för denna fråga bör tonvikten ligga på de funktioner som finns samt inte finns, nämligen över 60 % samt under 40 %. Det är även en liknande fördelning för vad som man tycker finns inom rimligt avstånd.

Den generella bedömningen över hur bra behovet uppfylls på en skala 1 till 10 blev 3. Det betyder att servicen mer tenderar att inte uppfylla människornas behov på både servicetyp och avstånd.

Huvudfråga 4 – Vad saknar du för service?

Ekonomiskt stöd till möteslokaler, aktiviteter för ungdomar (gärna dom äldre), inlämning av dagskassa, lekplats i Sunnanå (ej bybornas ansvar), förbättrade kollektivtrafik (saknar anslutningsbussar för gymnasieelever), mack med gör-det-själv tvättning, övernattnings i centrala Bjurholm, öppna bion (kanske 1-2ggr/månaden), öppna värdshuset (kanske på sommaren),

Huvudfråga 5 – Vilken service fungerar i dagsläget bra?

Intresseföreningarna (finns ett ideellt engagemang), biblioteket (har anpassat sig till att alla inte bor i centralorten), livsmedelsbutikerna (bra bemötande), macken (bra bemötande).

Huvudfråga 6 - Vilken service behöver förbättras?

Bredband (dyrt utifrån vad man egentligen får), bättre öppettider för samhällservice (exempel kvällstider på återvinningscentralen), kollektivtrafiken (bättre pendlingsmöjligheter till kranskommunerna, fler stopp i byarna, gynna samåkning), ökad transparens över skattepengarna (hur används dessa geografiskt i kommunen), prioritera ungdomarna i kommunen (stöd till byar kan förbättra utbudet för unga), förskolan (flytta ut till byarna).

Fördjupning - område 3

Vilket kön identifierar du dig som?

Man: 36%

Kvinna: 64%

Annat: 0%

Vilken är din ålder?

Yngre än 15år: 0%

16 - 30år: 27%

31 - 45år 42%

46 - 60år: 16%

61 - 75år: 15%

Äldre än 75år: 0%

Det berör 31 stycken.

Huvudfråga 1 – Var gör du dina inköp?

Det visar sig att 27% är sysselsatta (jobbar/studerar/annat) utanför kommungränsen, medan 73% är sysselsatta innanför kommungränsen. Var man är sysselsatt och var man har sitt dagliga liv beskrevs oftast påverka var man väljer att handla. 77% svarade att man oftast gör sina livsmedelsinköp inom Bjurholms tätort och 4% i Balsjö, medan 4% handlar främst i Vännäs och 15% i Umeå.

Majoriteten av inköpen som äger rum inom kommunen motiveras genom närheten till ens hem eller att det ligger på vägen till jobbet, att det är ett bra bemötande samt att

man har viljan att handla lokalt. De människor som handlar utanför kommunen motiverar sina inköp främst genom att utbudet är större eller att det ligger på vägen till jobbet.

Huvudfråga 2 – Vad betyder service för dig?

Många tycker det handlar om att produkter och tjänster ska finnas inom kommunen för att man ska ha ett fungerande liv. Funktioner som vård, skola, omsorg, underhållna vägar, bra skoterspår och möjligheten att hämta medicin lyfts upp flera gånger. Någon menar att service betyder bekymmerfri användning och personligt.

Huvudfråga 3 – Vad för service finns i närområdet? Uppfyller den dina behov?

Över 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Tillgång till god telefonteckning, tillgång till god internetteckning, hållplats för kollektivtrafiken, informationstavla, brevlåda, bankomat, postservice (hämta paket), drivmedelsstation, livsmedelsbutik, möteslokal, friluftsområde på vintern, friluftsområde på sommaren, vårdcentral samt förskola.

Mellan 40 till 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Återvinningsmöjligheter, apotek, detaljhandel, matservering, församling, intresseföreningar, bibliotek, idrottsanläggning samt skolverksamhet.

Under 40 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Kulturanläggning, ungdomsgård samt övernattningsmöjligheter.

Svaret på frågorna varierade eftersom man själv fick definiera vad som räknas till närområdet. Vid analysen för denna fråga bör tonvikten ligga på de funktioner som finns samt inte finns, nämligen över 60 % samt under 40 %. Det är även en liknande fördelning för vad som man tycker finns inom rimligt avstånd, med undantag för "brevlåda" och "hållplats för kollektivtrafik" som fick sämre omdöme.

Den generella bedömningen över hur bra behovet uppfylls på en skala 1 till 10 blev 3. Det betyder att servicen mer tenderar att inte uppfylla människornas behov på både servicetyp och avstånd.

Huvudfråga 4 – Vad saknar du för service?

Brevlåda i byn, matläggare, affär med djurtillbehör, ett öppet bankkontor (Swedbank), hockeyplan med sarg, övernattningsmöjligheter i tätorten, ökat bostadsbyggande.

Huvudfråga 5 – Vilken service fungerar i dagsläget bra?

Plogning, underhållning av skotersleder och skidspår, bredband, ökat utbud av livsmedel och diversehandel.

Huvudfråga 6 - Vilken service behöver förbättras?

Bättre fritidsaktiviteter för barn och ungdomar, förbättrade lekplatser, en omstrukturering gällande sophämtning (glesare mellan tömningarna, högre kostnad

per kilo och lägre i fastavgift), bättre öppettider på ÅVC, förbättrad kollektivtrafik inom och utanför kommunen.

Fördjupning - område 4

Vilket kön identifierar du dig som?

Man: 28%

Kvinna: 72%

Annat: 0%

Vilken är din ålder?

Yngre än 15år: 2%

16 - 30år: 41%

31 - 45år: 24%

46 - 60år: 11%

61 - 75år: 20%

Äldre än 75år: 2%

Det berör 57 stycken.

Huvudfråga 1 – Var gör du dina inköp?

Det visar sig att 37% är sysselsatta (jobbar/studerar/annat) utanför kommungränsen, medan 63% är sysselsatta innanför kommungränsen. Var man är sysselsatt och var man har sitt dagliga liv beskrevs oftast påverka var man väljer att handla.

41% svarade att man oftast gör sina livsmedelsinköp i Agnäs, 39% i Bjurholms tätort samt 2% i Balsjö. Anledningen till deras val beskrevs främst vara viljan att stötta det lokala, det ligger nära ens hem, man får personligservice, finns en enkelhet samt att man kände ett ansvar för ortens överlevnad.

De personer som oftast valde andra alternativ, nämligen Umeå eller Vännäs, uppgick till 20%. Anledningarna till deras val beskrevs vara smidighet att handla innan man åker hem, större utbud och billigare priser.

Huvudfråga 2 – Vad betyder service för dig?

Många lyfter upp närhet till mataffären, hälsocentralen och apoteket som viktiga funktioner som är kopplade till service. Vissa menar att det bör finnas tillgång till bibliotek, äldreomsorg, förskolan och fritidsaktiviteter, men att funktionerna nödvändigtvis inte behöver finnas bredvid hemmet. Andra menar att det man har behov av ska finnas inom kommunen, medan vissa fokuserar på "det lilla extra" som trevligt bemötande och att personalen ska vara hjälpsam samt kunnig.

Citerar svarande:

- "Att på ett relativt enkelt sätt kunna erhålla varor, tjänster och det man vill ägna sig åt på fritiden."
- "Att något är gjort för att underlätta för andra."

- "Att kunna uträtta mina ärenden/behov på ett smidigt sätt, utan att färdas långt."

Huvudfråga 3 – Vad för service finns i närområdet? Uppfyller den dina behov?

Över 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Tillgång till god telefonteckning, tillgång till god internetteckning, återvinningsmöjligheter, brevlåda, apotek, postservice (hämta paket), drivmedelsstation, livsmedelsbutik, matservering, bibliotek, friluftsområde på vintern, friluftsområde på sommaren, vårdcentral, skolverksamhet, förskola.

Mellan 40 till 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Hållplats för kollektivtrafik, informationstavla, detaljhandel, övernattningsmöjligheter, möteslokal, församling, intresseföreningar, idrottsanläggning, ungdomsgård.

Under 40 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Kulturanläggning samt bankomat.

Svaret på frågorna varierade eftersom man själv fick definiera vad som räknas till närområdet. Vid analysen för denna fråga bör tonvikten ligga på de funktioner som finns samt inte finns, nämligen över 60 % samt under 40 %. Det är även en liknande fördelning för vad som man tycker finns inom rimligt avstånd, förutom att "bankomat" fick bättre omdöme samt "övernattningsmöjligheter" fick sämre omdöme.

Den generella bedömningen över hur bra behovet uppfylls på en skala 1 till 10 blev 4. Det betyder att servicen uppfyller delvis människornas behov på både servicetyp och avstånd.

Huvudfråga 4 – Vad saknar du för service?

En tjänst som förmedlar när skoterspår är uppdragna, restauranger med annat utbud än pizza, gång- och cykelbana genom Agnäs, övernattningsmöjligheter i Bjurholms tätort, större möteslokaler (för bröllop, fester etc. för mer än 100 personer), äventyrslekpark på sommaren (rekreationsområde för vuxna mellan 20 till 30år), optiker, bio, fotvård, en dator för allmänheten, lägenheter för yngre människor, samåkningsmöjligheter, uthyrning av obebodda hus, nattöppen förskola (behövs barnomsorg på obekväma tider).

Huvudfråga 5 – Vilken service fungerar i dagsläget bra?

Soptömning, plogning, bra tillgänglighet på motionsspåren, mataffären i Agnäs, underhållning av vandringslederna.

Huvudfråga 6 - Vilken service behöver förbättras?

Bemötandet från kommunen (i dagsläget är det okunskap, ointresse och arrogans), badhuset behöver renovering, åtgärdsprogram för att motverka flyttningar, bättre parkområden, förbättrad kollektivtrafik (fler bussturer mellan Agnäs och Bjurholms tätort samt till Nordmaling), kösystemet till kommunens bostäder (ineffektivt), en ökad fiberutbyggnad (går ej att studera hemifrån eller driva företag med enbart 4G),

utbyggnad av järnvägen med tågstation i Bjurholms tätort, upprustning av ungdomsgården (gällande lokal och aktiviteter), öka krisberedskapen vid längre strömavbrott (speciellt telefonteckningen), fler platser på äldreboenden, fler alternativa boende för äldre, förbättrade idrottsmöjligheter (sport är viktigt för den yngre generationen).

Fördjupning - område 5

Vilket kön identifierar du dig som?

Man: 63%

Kvinna: 37%

Annat: 0%

Vilken är din ålder?

Yngre än 15år: 0%

16 - 30år: 13%

31 - 45år 19%

46 - 60år: 12%

61 - 75år: 44%

Äldre än 75år: 12%

Det berör 24 stycken.

Huvudfråga 1 – Var gör du dina inköp?

Det visar sig att 42% är sysselsatta (jobbar/studerar/annat) utanför kommungränsen, medan 58% är sysselsatta innanför kommungränsen. Var man är sysselsatt och var man har sitt dagliga liv beskrevs oftast påverka var man väljer att handla.

75% svarade att man oftast gör sina livsmedelsinköp i Bjurholms tätort, 13% i Balsjö samt 7% i Agnäs. Dessa personer beskrev att det var enkelt att parkera, inga långa köer samt närmast. De personer som oftast valde andra alternativ, nämligen Nordmaling, uppgick till 5%.

Huvudfråga 2 – Vad betyder service för dig?

Många lyfter upp tidsbesparing, enkelhet och livskvalitet. Andra menar att service handlar om att få hjälp när man behöver och att detta ska vara samma över hela kommunen. Särskilt viktiga funktioner beskrivs vara bredband, post, handel, tankning och kontanter.

Huvudfråga 3 – Vad för service finns i närområdet? Uppfyller den dina behov?

Över 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Brevlåda, friluftsområde på vintern, intresseföreningar, möteslokal, återvinningsmöjligheter, tillgång till god internetteckning.

Mellan 40 till 60 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- tillgång till god telefonteckning, informationstavla, livsmedelsbutik, hållplats för kollektivtrafik.

Under 40 % av de svarade menar att dessa funktioner finns:

- Apotek, bankomat, postservice (hämta packet), detaljhandel, drivmedelsstation, övernattningsmöjligheter, matsservering, församling, bibliotek, friluftsområde på sommaren, kulturanläggning, idrottsanläggning, ungdomsgård, vårdcentral, skolverksamhet, förskola.

Svaret på frågorna varierade eftersom man själv fick definiera vad som räknas till närområdet. Vid analysen för denna fråga bör tonvikten ligga på de funktioner som finns samt inte finns, nämligen över 60 % samt under 40 %. Det är även en liknande fördelning för vad som man tycker finns inom rimligt avstånd.

Den generella bedömningen över hur bra behovet uppfylls på en skala 1 till 10 blev 1. Det betyder att servicen inte uppfyller människornas behov på både servicetyp och avstånd.

Huvudfråga 4 – Vad saknar du för service?

Det mesta.

Huvudfråga 5 – Vilken service fungerar i dagsläget bra?

Bredbandsutbyggnaden, sophämtning, postutdelningen (5 dagar i veckan), bra öppettider på livsmedelsbutikerna.

Huvudfråga 6 - Vilken service behöver förbättras?

Ekonomisk ersättning (kostar att köra bil, egen plogning, sandning).

Citerar svarande:

- "Många saker men det är svårt ute i byarna då det bor så få personer, kanske att saker går att samordna på bättre sätt så att människor kan bo kvar och känna att de är lika värdefulla var man än bo"

Bilaga 3 – Dialog med näringslivet

Under november och december 2018 intervjuades lokala aktörer inom näringslivet som tillhandahåller grundläggande servicetjänster som är viktiga för medborgare, företag och besökare. Det är aktörer som erbjuder försäljning av dagligvaror och drivmedel, möjligheten att ta ut pengar samt post- och apotekstjänster.

Nedan följer frågorna som ställdes och en sammanfattning av svaren:

1, Vad erbjuder ni för service idag och hur varierar det över året?

Svaren finns sammanställda fördelar per aktörer under kategorin ” Befintlig tillgång till service”.

2, Av tio köp hur många uppfattar ni använder kontanter och hur skiljer sig användningen av betalmedel mellan människor (äldre, yngre, boende på orten, turister etc.)?

Generellt är det 20 till 40 procent som betalar med kontanter i livsmedelsbutikerna i Bjurholms kommun. Det är främst äldre som betalar med och vill ta ut kontanter, även turister beskrevs vara mer benägna att betala med kontanter än ortsbor. Den allmänna trenden är att behovet av kontanter minskar. Skillnaden mellan lanthandlarna (Agnäs, Balsjö) och centralortsbutikerna (ICA, COOP) var obefintliga.

När det gäller drivmedelsstationerna är det endast en aktör, nämligen Mikael Isaksson bensin & service AB, som erbjuder möjligheten att betala med kontanter då macken är bemannad.

Banken i centralorten hanterar numera inga kontanter.

3a, Hur fungerar hemsändningsbidraget och vad kan förbättras? Denna fråga ställdes till lanthandlarna (Agnäs, Balsjö, Örträsk) som idag erbjuder hemsändning samt får hemsändningsbidrag av kommunen.

Generellt tycker lanthandlarna att hemsändningsbidraget är en bra möjlighet för att bibehålla sitt kundunderlag samt att ersättningsnivån per leverans är på en rimlig nivå.

Det finns dock ett allmänt missnöje att butikerna inte får ersättning för leverans av dagligvaror till hushåll i centralorten. Speciellt när hemtjänsten hänvisar personer som inte har förmågan att göra inköp på egen hand till lanthandlarna. Lanthandlarna i sin tur tar inte betalt för tjänsten samt att ersättning från kommunen uteblir. Det blir i dessa fall inte ekonomiskt gynnsamt.

Vissa lanthandlare pekar också på att kommunen bör bevilja ersättning för hemsändning oavsett om butiken är den närmaste eller inte samt att ersättning bör beviljas för mer än en gång per vecka. I dagsläget förekommer det att vissa lanthandlare kör ut hemsändning utan ersättning, eftersom man inte vill neka sina stamkunder och hänvisa till annan butik eller ta betalt för en kompletterande handling. Det känns fel.

Det har även framkommit att lanthandlarna under leveransen av dagligvaror har behövt avlasta kunden med andra sysslor. Det finns delade meningar huruvida det verkligen är lanthandlarnas ansvar och om den kontakten är bra eller dålig.

Kopplat till fakturering finns det en önskan att endast behöva sammanställa hemleveranserna per månad, än att skriva ner per vecka. I dagsläget innebär det en blankett per vecka, vilket motsvarar fyra blanketter per månad istället för en.

Lanthandlarna har främst beviljat äldre personer till hemsändning, men i vissa fall har även barnfamiljer fått möjligheten. Det sker ingen kontroll, utan man litar på kunden.

3b, Om det skulle finnas möjlighet att söka hemsändningsbidrag, hade det varit av intresse? Denna fråga ställdes till centralortsbutikerna (ICA, COOP) som idag inte erbjuder hemsändning samt är inte är beviljad hemsändningsbidrag av kommunen.

Båda aktörerna är intresserade och ser positivt på möjligheten, då det är ett sätt att bibehålla kundunderlaget. Man vill föra en vidare dialog med kommunen.

4, Vad ser ni för utmaningar idag och i framtiden?

Livsmedelsbutikerna är överens om att det är svårt att få kunderna att fortsätta handla på orten. Konkurrensen från andra butiker är stor, främst från Vännäs och Umeå, då dessa butiker kan ha lägre priser och ett större sortiment. Det handlar också om svårigheter att nå ut till nya målgrupper.

Lanthandlarna (Agnäs, Balsjö) menar också att kraven nationellt, från koncernen samt andra bolag är svåra att klara av utan bidrag. Det handlar främst om att uppgradera utrustningen, energieffektiviseringar samt arbetsmiljöåtgärder etc. Centralortsbutikerna (ICA, COOP) känner också av de ökade kraven.

För drivmedelsstationerna handlar det om att lyckas anpassa sig till förändrad efterfrågan på drivmedel, men också varor i butiken. Banken nämnde inga utmaningar.

5, Står ni inför kommande investeringar? Stora/små?

Alla livsmedelsbutiker, förutom COOP, står inför byte av kylar och frysar. Det är högre kylkrav som gör att förnyelse behöver ske.

Lanthandlaren i Agnäs har en tanke om att eventuellt bygga ut lagret, då leveranserna av varor behöver organiseras på ett smidigare sätt. Lanthandlaren i Balsjö har också en tanke om att bygga ut, främst för att få mer plats i butiken samt att utöka posttjänsterna. Centralortsbutiken COOP har nyligen gjort förändringar, medan ICA inte har nämnt några planer.

Den enda drivmedelsstation som har nämnt en plan är Mikael Isaksson bensin & service AB som gärna vill vara med och utveckla en rastplats vid korsningen. Banken nämnde inga planer.

6, Vad skulle andra aktörer kunna underlätta för er?

Det finns en önskan bland livsmedelsbutikerna och drivmedelsstationerna att kommunen fortsätter hjälpa näringsidkarna att hålla sig uppdaterad vad för bidrag som man kan söka. En del butiker och stationer vill också få hjälp att skriva ansökningarna.

Det fanns även önsknigar att den allmänna tillgängligheten och attraktiviteten stärks, men hur det skulle ske lämnades osagt.